

GENERALINĖS ADVOKATĖS  
VERICA TRSTENJAK IŠVADA,  
pateikta 2008 m. rugsėjo 4 d.<sup>1</sup>

Turinys

I	— Įžanga . . . . .	I - 8643
II	— Teisinis pagrindas . . . . .	I - 8643
III	— Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas . . . . .	I - 8645
	A — Faktinės aplinkybės . . . . .	I - 8645
	B — Procesas Airijos konkurencijos tarnyboje ir teismo procesas pagrindinėje byloje . . . . .	I - 8647
	C — Prejudicinis klausimas . . . . .	I - 8648
IV	— Procesas Teisingumo Teisme . . . . .	I - 8650
V	— Šalių argumentai . . . . .	I - 8650
VI	— Teisinis vertinimas . . . . .	I - 8653
	A — Tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoka . . . . .	I - 8653
	1. EB 81 straipsnio turinys, sandara ir taikymas . . . . .	I - 8653
	a) EB 81 straipsnio sandara . . . . .	I - 8653
	b) EB 81 straipsnio taikymas . . . . .	I - 8654
	2. Tikslinis konkurencijos ribojimas . . . . .	I - 8655

1 — Originalo kalba: vokiečių.

a) Reikšmingas kriterijus . . . . .	I - 8656
b) Akivaizdūs konkurencijos ribojimai? . . . . .	I - 8657
c) Baigtinis sąrašas? . . . . .	I - 8657
d) Teisinis ir ekonominis kontekstas . . . . .	I - 8658
3. Išvada . . . . .	I - 8661
B — Ar tokie susitarimai, kaip antai BIDS sutartys, turi tikslą riboti konkurenciją? . . . . .	I - 8661
1. Laisvės savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką apribojimas . . . . .	I - 8661
2. Neigiamas poveikis rinkos santykiams . . . . .	I - 8662
a) Visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų sumažinimas 25 proc. . . . .	I - 8663
b) Pasitraukiančių perdirbėjų pasitraukimas iš rinkos . . . . .	I - 8666
c) Įmokų mokėjimai . . . . .	I - 8667
d) Nuostatos dėl naudojimosi ir disponavimo . . . . .	I - 8668
e) Išvada . . . . .	I - 8670
3. Atsižvelgimas į <i>BIDS</i> sutartis siekiamus tikslus . . . . .	I - 8670
4. Išvada . . . . .	I - 8671
C — Galutinis tokio susitarimo, kaip antai BIDS sutartys, elementų įvertinimas . . . . .	I - 8671
VII — Išvada . . . . .	I - 8673

**I — Įžanga**

1. Nagrinėjamo prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas – tikslinio konkurencijos ribojimo sąvokos pagal EB 81 straipsnio 1 dalį išaiškinimas. Ekonominį kontekstą sudaro prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nustatytas gamybos pajėgumų perteklius Airijos galvijienos perdirbimo pramonėje (toliau – perdirbimo pramonė). Perdirbimo pramonė įsigyja galvijus iš ūkių, skerdyžia juos, nuima mėsą nuo kaulų, ir tada galvijieną parduoda šalies viduje ir užsienyje. Perdirbėjai norėtų sumažinti gamybos pajėgumų perteklių susitarimais.

2. Nacionalinis teismas savo prejudiciniu klausimu teiraujasi, ar tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoka pagal EB 81 straipsnio 1 dalį turi būti aiškinama taip, kad ji apima ir perdirbėjų susitarimus. Taigi prejudicinio klausimo apimtis ribojama dvejopai. Viena vertus, kalbama tik apie susitarimus, turinčius tikslą riboti konkurenciją, tačiau ne tokius, kurių poveikis – konkurencijos ribojimas. Kita vertus, kalbama tik apie tai, ar susitarimams taikomas EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principinis konkurenciją ribojančių susitarimų draudimas. Neturi būti aiškina-masi, ar susitarimai dėl savo teigiamos įtakos pagal EB 81 straipsnio 3 dalį vis dėlto gali būti suderinami su bendrąja rinka.

**II — Teisinis pagrindas**

3. EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nesuderinami su bendrąja rinka ir draudžiami visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipymas bendrojoje rinkoje, būtent tie, kuriais:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos;
- b) ribojama arba kontroliuojama gamyba, rinkos, technikos raida arba investicijos;
- c) dalijamasi rinkomis arba tiekimo šaltiniais;
- d) lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais taikomos nevienodos sąlygos, dėl ko jie patenka į

konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį;

kurie padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, ir kurie:

e) sutartys sudaromos tik kitoms šalims priimant papildomus įsipareigojimus, kurių pobūdis arba komercinė paskirtis neturi nieko bendra su tokių sutarčių dalyku.

a) atitinkamoms įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti;

4. Pagal EB 81 straipsnio 3 dalį EB 81 straipsnio 1 dalies nuostatos gali būti paskelbtos netaikytinomis:

— įmonių susitarimams arba tokių susitarimų rūšims,

b) nesuteikia tokioms įmonėms galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai.

— įmonių asociacijų sprendimams arba tokių sprendimų rūšims,

5. 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo<sup>2</sup> 1 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

— suderintiems veiksmams arba tokių veiksmų rūšims,

2 — OL L 1 p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205.

„1. Susitarimai, sprendimai ir suderinti veiksmai, apimami Sutarties 81 straipsnio 1 dalies ir netenkinantys Sutarties 81 straipsnio 3 dalies sąlygų, draudžiami ir išankstinis sprendimas šiuo klausimu nereikalingas.

su labai išaugusiu perdirbimu. Pastaruoju metu galvijų auginimas tapo nesezoniškas. Nors dar pasitaiko tam tikrų sezoninių svyravimų, bendras perdirbimo įrenginių pajėgumas net ir intensyviausiais sezono periodais perdirbimo apimtis viršija 32 proc.

2. Susitarimai, sprendimai ir suderinti veiksmai, apimami Sutarties 81 straipsnio 1 dalies ir tenkinantys Sutarties 81 straipsnio 3 dalies sąlygas, nedraudžiami ir išankstinis sprendimas šiuo klausimu nereikalingas.“

7. Kadangi galvijienos sektorius vaidina svarbų vaidmenį Airijos ekonomikoje, Airijos vyriausybė ir perdirbimo pramonės atstovai vienoje verslo konsultantų įmonėje užsakė rinkos tyrimą. Šiuo tyrimu buvo norima atskleisti galimybes padidinti ilgalaikį visų Airijos galvijienos sektoriaus subjektų rentabilumą.

### **III — Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas**

#### *A — Faktinės aplinkybės*

6. Pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą Airijos perdirbimo pramonėje egzistuojantis pajėgumų perteklius visų pirma paaiškinamas tokiais priežastimis: praeityje perdirbimo įrenginių statyba ir modernizavimas buvo smarkiai remiami, neatsižvelgiant į faktinę galvijienos paklausą. Be to, perdirbtinų galvijų skaičius anksčiau labai priklausė nuo sezoniškumo. Tai lėmė, kad intensyviausiais sezono periodais reikėdavo susitvarkyti

8. 1998 m. paskelbtame rinkos tyrime buvo nustatyta, kad perdirbimo pramonėje egzistuoja pajėgumų perteklius, ir prognozuojama, kad šis pajėgumų perteklius lems visos perdirbimo pramonės rentabilumo mažėjimą. Iš esmės ši prognozė rėmėsi tokiu samprotavimu: esminę reikšmę perdirbėjo pelnui turi skirtumas tarp galvijų įsigijimo kainos, perdirbimo sąnaudų ir galvijienos pardavimo

kainos. Kokį pelną gauna perdirbėjas, labiau-  
siai priklauso nuo perdirbimo įrenginių  
apkrovimo ir pajėgumų pertekliaus. Esant  
dideliai apkrovai pasiekama masto ekono-  
mija, kuri sumažina perdirbimo sąnaudas.  
Pajėgumų perteklius skatina perdirbėjų  
konkurenciją parduodant galvijieną, o dėl to  
mažėja kainos. Tyrime prognozuojama, kad  
mažėjantis perdirbėjų rentabilumas ilginiui  
perdirbimo sektoriuje lems pasitraukimus iš  
rinkos.

9. Rinkos tyrimas kaip išeitį siūlo sumažinti  
perdirbėjų skaičių perdirbimo sektoriuje.  
Kompensacijos modelis turėtų paskatinti  
pasitraukti iš rinkos. Rinkos tyrime buvo  
akcentuoti sąnaudų sumažinimo pranašumai  
visai perdirbimo pramonei ir jie įvertinti juos  
18 mln. Airijos svarų; lydinčios efektyvumą  
didinančios priemonės leistų sutaupyti dar  
14 mln. Airijos svarų.

10. Jautienos sektoriaus darbo grupė (*Beef  
Task Force*), kuri buvo įsteigta *Minister for  
Agriculture and Food* (Žemės ūkio ir maisto

ministras), 1999 m. parengė ataskaitą. Joje  
pritarta rinkos tyrimo išvadoms ir perdirbimo  
sektorius buvo paragintas įgyvendinti tyrimą.

11. 2002 m. perdirbėjai įsteigė *Beef Industry  
Development Society* (toliau – *BIDS*). Dabar-  
tiniai *BIDS* nariai pagamina apie 93 proc.  
Airijos galvijienos pasiūlos. *BIDS* veiklos  
tikslas – įgyvendinti verslo konsultantų  
įmonės rinkos tyrimą ir jautienos sektoriaus  
darbo grupės ataskaitą. Tam *BIDS* parengė  
susitarimą (toliau – *BIDS* susitarimas). *BIDS*  
susitarimu siekiama bendrų metinių perdir-  
bimo pajėgumų sumažinimo 25 procentais.  
Šiam tikslui *BIDS* susitarime numatytos toliau  
išdėstytos nuostatos.

12. Dalis perdirbėjų, kurie yra *BIDS* nariai  
(toliau – pasitraukiantys perdirbėjai), turi  
sutartimis su *BIDS* įsipareigoti pasitraukti iš  
perdirbimo pramonės, sustabdyti savo perdir-  
bimo įrenginius ir laikytis dvejų metų nekon-  
kuravimo sąlygos (toliau – pasitraukimo  
sutartys). Pasitraukimo sutartys turi numatyti  
įsipareigojimus, kad žemė, kurioje yra sustab-  
dyti įrenginiai, penkerius metus nebus naudo-  
jama galvijienai perdirbti (toliau – naudoji-  
mosi ribojimas) ir kad pirminiam galvijienos  
apdorojimui skirta įranga bus parduota  
perdirbėjams Airijoje naudoti tik kaip atsargi-  
nė įranga arba kaip atsarginės dalys, arba

parduota už Airijos ribų (toliau – disponavimo ribojimas). Nenumatyta galimybė perdirbėjui sustabdyti atskirus perdirbimo įrenginius. Su perdirbėju *Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd* (toliau – *Barry Brothers*) *BIDS* jau sudarė pasitraukimo sutartį.

13. Pasitraukiantiems perdirbėjams *BIDS* išmoka kompensacijas. Kompensacijų mokėjimus savo ruožtu finansuoja perdirbimo sektoriuje liekantys *BIDS* nariai (toliau – liekantys perdirbėjai).

14. Įmokų mokėjimai diferencijuoti. Jei liekantys perdirbėjai neviršija savo įprastos skerdžiamų galvijų apimties, už vieną perdirbamą galviją jie moka dviejų eurų mokesčių, jei įprasta skerdžiamų galvijų apimtis viršijama, mokesčiai didėja iki vienuolikos eurų už kiekvieną perdirbamą galviją, viršijantį įprastą paskerdžiamų gyvulių apimtį. Įprasta paskerdžiamų galvijų apimtis nustatoma pagal paskutinių trejų metų iki *BIDS* susitarimo įgyvendinimo perdirbėjo paskerstų galvijų vidurkį.

B — *Procesas Airijos konkurencijos tarnyboje ir teismo procesas pagrindinėje byloje*

15. Rengdama *BIDS* susitarimą, *BIDS* derino veiksmus su Airijos *Competition Authority*

(toliau – Konkurencijos tarnyba). 2003 m. birželio 5 ir 26 dienomis Konkurencijos tarnyba nurodė, kad *BIDS* susitarimą ir pasitraukimo sutartį su *Barry Brothers* (toliau *BIDS* susitarimas ir pasitraukimo sutartis su *Barry Brothers* kartu vadinami „*BIDS* sutartimis“) laiko nesuderinamais su Airijos konkurencijos teise. 2003 m. birželio 30 d. Konkurencijos tarnyba kreipėsi į Airijos *High Court* (toliau – *High Court*) su prašymu pripažinti, kad *BIDS* sutartys pažeidžia EB 81 straipsnį.

16. 2006 m. liepos 27 d. Sprendimu *High Court* atmetė Konkurencijos tarnybos prašymą. Atmetimą jis grindė tuo, kad *BIDS* sutartys nepatenka į EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą. Jo nuomone, *BIDS* sutartys neturi tikslo riboti konkurencijos, nes jų dalykas nėra nei susitarimas dėl kainų, nei klientų pasidalijimas, nei gamybos ribojimas EB 81 straipsnio 1 dalies a–c punktų prasme. Bendro gamybos pajėgumo sumažinimas nekvalifikuotinas kaip gamybos ribojimas. Be to, teismo teigimu, *BIDS* sutartys neturėjo poveikio konkurencijos ribojimui. Bendro pajėgumo sumažinimas 25 procentais konkurenciją gali riboti tik tada, jei tai lemtų pajėgumų trūkumą, kuris sukeltų kainų augimą. Kadangi bendra galvijienos gamyba Airijoje ateityje ne didės, o atsižvelgiant į tendencijas, veikiau kris, net ir sumažinus bendrą pajėgumą 25 procentais, užtikrinama, kad visi galvijai bus perdirbti. Galima manyti, kad kainos taip pat nedidės. Įmokų perdirbė-

jams mokėjimai iš tiesų padidins perdirbimo sąnaudas. Vis dėlto kainų augimas gali būti atmestas visų pirma dėl to, kad bendro pajėgumo sumažinimas lems masto ekonomiją liekantiems perdirbėjams ir perdirbėjų klientai turi stiprias derybines pozicijas.

nes pats EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas principinis draudimas nėra taikomas.

17. Naudojimosi ir disponavimo ribojimai taip pat nėra konkurencijos ribojimas. Nors dabartinėmis rinkos sąlygomis statyti naujus perdirbimo įrenginius nėra ekonomiškai pagrįsta, potencialūs konkurentai į rinką galėtų įeiti įsigydami kitus perdirbimo įrenginius (iš liekančių perdirbėjų arba ne *BIDS* narių).

20. Konkurencijos tarnyba apskundė *High Court* sprendimą Airijos *Supreme Court* (toliau – *Supreme Court*).

#### C — Prejudicinis klausimas

18. Galima daryti išvadą, jog *BIDS* sutartys neturi tiek trūkumų, kad galėtų būti laikomos tiksliniu konkurencijos ribojimu.

21. *Supreme Court* mano, kad byloje kyla EB 81 straipsnio 1 dalies aiškinimo klausimas, kuris yra reikšmingas jo sprendimui pagrindinėje byloje. Todėl pagal EB 234 straipsnį jis pateikė Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Kai teismas mano, jog buvo pakankamai nustatyta, kad:

19. Toliau *High Court* laikėsi nuomonės, kad nėra įvykdytos EB 81 straipsnio 3 dalies sąlygos. *BIDS* neįrodė, kad su vartotojais būtų sąžiningai dalijamasi gauta nauda. Vis dėlto EB 81 straipsnio 3 dalis neturi reikšmės,

a) galvijienos perdirbimo pramonėje yra gamybos pajėgumų perteklius, kuris, apskaičiuotas per intensyviausią gamybos periodą, sudaro apie 32 %;



- b) dėl šio gamybos pajėgumų pertekliaus vidutinės trukmės laikotarpiu kils labai žalingos pasekmės visam pramonės sektoriaus rentabilumui; liekančiais perdirbėjais <...><sup>5</sup>, kad pasitrauks iš šio pramonės sektoriaus ir sutiks su toliau nurodytomis sąlygomis;
- c) nors šio gamybos pajėgumų pertekliaus poveikis dar stipriai nepasireiškė, nepriklausomi konsultantai nurodė, kad greitu laiku šis gamybos pajėgumų perteklius tikriausiai nebus panaikintas įprastomis rinkos priemonėmis, tačiau su laiku dėl jo gali būti patirta didelių nuostolių ir galiausiai perdirbėjai ir ūkiai kartu su savo įranga pasitrauks iš šio pramonės sektoriaus; 2) pasitraukiantys perdirbėjai pasirašys, kad sutinka su dvejų metų nekonkuravimo sąlyga, susijusia su galvijienos perdirbimu visoje Airijos saloje;
- d) galvijienos perdirbėjai, sudarantys apie 93 % šio pramonės sektoriaus galvijienos tiekimo rinkos, susitarė imtis veiksmų, kad būtų panaikintas gamybos pajėgumų perteklius, ir sutinka mokėti mokesčių, kuriuo būtų finansuojamos išmokos gamybą norintiems nutraukti perdirbėjams; minėti perdirbėjai, apimantys dešimt įmonių, sudaro juridinį asmenį (*Society*)<sup>3</sup>, kurios tikslas – įgyvendinti susitarimą pagal šias sąlygas: 3) pasitraukiančių perdirbėjų ūkiai bus uždaryti;
- 1) ūkiai <...><sup>4</sup>, paskerdžiantys ir perdirbantys 420 000 galvijų per metus, kurie sudaro apie 25 % aktyvaus pajėgumo, sudarys susitarimą su 4) uždarytų ūkio žemė nebus naudojama galvijienai perdirbti penkerių metų laikotarpiu;

3 — Turima omenyje *BIDS*.

4 — Praleista frazė „(toliau – pasitraukiantys perdirbėjai)“.

5 — Praleista frazė „(toliau – liekantys perdirbėjai)“.

- 5) pasitraukiantys perdirbėjai gaus dalimis kompensaciją, mokamą iš paskolos, kurią liekantiems perdirbėjams suteiks bendrovė; pajėgumų didinimu ar kitais aspektais;

- 6) visi liekantys perdirbėjai bendrovei mokės savanoriškas įmokas, kurių dydis bus du eurai už kiekvieną paskerstą galviją, neviršijantį įprasto paskerdžiamų galvijų skaičiaus, ir vienuolika eurų už kiekvieną galviją, kuris viršys nurodytą įprastą skaičių;

ir kai sutinkama, kad toks susitarimas pagal EB 81 straipsnio 1 dalį gali itin paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą, ar toks susitarimas turi būti suprantamas kaip turintis tikslą, skirtingai nuo poveikio, trukdyti, riboti ar iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje ir todėl laikomas nesuderinamu su Europos bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio 1 dalimi?“

- 7) mokesčiai bus naudojami liekančių perdirbėjų paskoloms padengti ir jų rinkimas bus nutrauktas, kai paskolos bus visiškai gražintos;

#### IV — Procesas Teisingumo Teisme

- 8) pasitraukiančių perdirbėjų pirmiam galvijienos apdorojimui skirta įranga bus parduota tik liekantiems perdirbėjams tam, kad būtų panaudota kaip atsarginė įranga ar kaip atsarginės dalys, arba bus parduota ne Airijos saloje;

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2007 m. balandžio 20 dieną. Rašytiniame procese savo pastabas pateikė *BIDS*, Konkurencijos tarnyba, Belgijos vyriausybė ir Komisija. 2008 m. birželio 4 d. posėdyje Konkurencijos tarnyba, *BIDS* ir Komisija papildė savo pareiškimus.

#### V — Šalių argumentai

- 9) nebus paveikta liekančių perdirbėjų pasirinkimo laisvė, susijusi su gamyba, kainų nustatymu, pardavimo sąlygomis, importu ir eksportu,

23. *BIDS*, Konkurencijos tarnyba, Belgijos Karalystė ir Komisija sutaria dėl šių punktų: EB 81 straipsnio 1 dalis atskiria tikslinius

konkurencijos ribojimus ir konkurencijos ribojimus pagal poveikį. Tikslinių konkurencijos ribojimų atveju neturi būti įrodytas joks poveikis. Sprendžiant, ar egzistuoja tikslinis konkurencijos ribojimas, atsižvelgiama ne tik į susitarimo turinį, bet ir į teisinį bei ekonominį kontekstą.

24. Šalys nesutaria dėl to, kada preziūmuotinas tikslinis konkurencijos ribojimas ir ar šis apibrėžimas apima *BIDS* sutartis. Šiuo atveju *BIDS* laikosi nuomonės, kad *BIDS* sutartys nėra tikslinis konkurencijos ribojimas, o Konkurencijos tarnyba, Belgijos Karalystė ir Komisija mano priešingai.

25. *BIDS* prilygina tikslinius konkurencijos ribojimus sunkiems apribojimams ir susitarimams, kurie *per se* riboja konkurenciją. *BIDS* nuomone, ši susitarimų kategorija turėtų būti aiškinama siaurai ir apimti tik ribotą skaičių sunkių konkurencijos ribojimų, kaip antai susitarimai dėl kainų, gamybos ribojimai arba rinkos ar klientų pasidalijimai. Tik tokiais akivaizdžių ir žalingų susitarimų atvejais konstatuotinas tikslinis konkurencijos ribojimas.

26. *BIDS* manymu, *BIDS* sutartys nėra tikslinis konkurencijos ribojimas. Atsižvelgiant į teisinį ir ekonominį *BIDS* sutarčių kontekstą, akivaizdu, kad jos nepriskirtinos tikslinių konkurencijos ribojimų kategorijai. Šiame kontekste *BIDS* visų pirma remiasi *High Court* išvadomis, kad tai nelems bendros gamybos sumažinimo ir kainų augimo.

Remiantis sprendimu *GlaxoSmithKline Services prieš Komisiją*<sup>6</sup>, į tokias aplinkybes turėtų būti atsižvelgiama. Liekančių perdirbėjų laisvė jų gamybos kvotų, rinkos dalių ir kainų atžvilgiu neribojama. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad *BIDS* sutartys turi teisėtą tikslą – sumažinti pajėgumų perteklių. Įmokų mokėjimai, konkuravimo draudimas ir nurodymai dėl naudojimosi bei disponavimo yra būtinos priemonės šiam tikslui pasiekti. Be to, *BIDS* neveikė slapta.

27. *BIDS* mano, kad iš šių aplinkybių įvertinimo išplaukia, jog *BIDS* sutartys nėra akivaizdžiai prieštaraujanti konkurencijai ir jos negali būti priskirtos tikslinių konkurencijos ribojimų kategorijai.

28. *Konkurencijos tarnybos* nuomone, tikslinis konkurencijos ribojimas konstatuotinas akivaizdžių konkurencijos ribojimų arba sunkių apribojimų atvejais. Tačiau nėra jokio

6 — 2006 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *GlaxoSmithKline Services prieš Komisiją* (T-168/01, Rink. p. II-2969).

baigtinio akivaizdžių konkurencijos ribojimų arba sunkių apribojimų sąrašo. Nėra būtina aiškintis šalių tikslus. Iš sprendimo *Glaxo-SmithKline Services prieš Komisiją*<sup>7</sup> negalima daryti išvadų nagrinėjamai bylai.

jos teigimu, reikia pabrėžti skirtumą tarp 81 straipsnio 1 dalies ir EB 81 straipsnio 3 dalies. Tikrinant pagal EB 81 straipsnį, tėra vertinama, ar egzistuoja konkurencijos ribojimas. Nuo to reikia atskirti klausimą, ar susitarimas, kuriam taikomas principinis draudimas pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, gali būti suderinamas su bendrąja rinka pagal EB 81 straipsnio 3 dalį.

29. Jos teigimu, iš *BIDS* sutarčių turinio išplaukia, kad jomis siekiama riboti konkurenciją. Konkurencijos tarnyba šiame kontekste daro nuorodą į planuojamą perdirbėjų pasitraukimą iš perdirbimo sektoriaus, kurie sudaro apie 25 proc. bendrų pajėgumų. Jos nuomone, tai yra gamybos ribojimas arba bent konkurenciją ribojantis pajėgumų apribojimas. Be to, Konkurencijos tarnyba daro nuorodą į kainų augimą dėl įmokų mokėjimo, naudojimosi bei disponavimo apribojimų pasitraukiantiems perdirbėjams ir aplinkybę, kad liekantys perdirbėjai nebūtinai yra efektyviausi. Jos nuomone, šiuos *BIDS* sutarčių elementus taip pat reikia laikyti tiksliniais konkurencijos ribojimais.

32. Belgijos Karalystės manymu, susitarimas, nukreiptas į perdirbimo pramonės racionalizavimą, kurio norima pasiekti pasitraukus iš rinkos 25 proc. bendrų pajėgumų sudarančių perdirbėjų, turi tikslą pakeisti rinkos santykius. Todėl *BIDS* sutartys yra tikslinis konkurencijos ribojimas.

30. Anot Konkurencijos tarnybos, į teigiamą *BIDS* sutarčių poveikį reikia atsižvelgti remiantis EB 81 straipsnio 3 dalimi.

31. Aiškindama tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoką, *Belgijos Karalystė* remiasi EB 81 straipsnio sandara. Turint omenyje, kad įsigaliojus Reglamentui Nr. 1/2003 įmonės privalo pačios vertinti susitarimus,

33. *Komisija* pastebi, kad teisinga, jog iš pradžių Bendrijos teismų praktika dėl tikslinio konkurencijos ribojimo sąvokos buvo susijusi su atvejais, kurių dalyką sudarė sunkūs apribojimai. Tačiau vėliau Bendrijos teismai yra kvalifikavę kaip tikslinius konkurencijos ribojimus ir tokius susitarimus, kuriais buvo siekiama teisėtų tikslų. Taigi teisėto tikslo siekimas nepanaikina tikslinio konkurencijos ribojimo prezumpcijos. Todėl EB 81 straipsnio 1 dalis taikoma ir susitarimams, kuriais

7 — Nurodyta 6 išnašoje.

siekiami įveikti krizę. Kitokia nuomonė nesuderinama su EB 81 straipsnio sandara. Be to, nėra reikalaujama, kad konkurencijos ribojimas būtų akivaizdus. Taip pat nėra svarbu, ar dėl *BIDS* sutarčių buvo deramasi ir ar jos buvo sudarytos viešai, ar slaptai.

A — *Tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoka*

34. Dėl *BIDS* sutarčių vertinimo Komisija iš esmės palaiko Konkurencijos tarnybos nuomonę.

36. Kaip minėta, prejudicinis klausimas susijęs vien su tikslinio konkurencijos ribojimo sąvokos EB 81 straipsnio 1 dalyje išaiškinimu. Vis dėlto išaiškinti šią sąvoką neįmanoma neatsižvelgus į teisės aktų kontekstą. Todėl toliau pirmiausia išnagrinėsiu EB 81 straipsnio turinį, sandarą ir taikymą (1), tada – kaip reikia suprasti tikslinį konkurencijos ribojimą (2).

1. EB 81 straipsnio turinys, sandara ir taikymas

## VI — Teisinis vertinimas

35. Kadangi šalys skirtingai supranta tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoką, pirmiausia išnagrinėsiu būtent ją (A), o paskui patikrinsiu, ar susitarimai, kaip antai *BIDS* sutartys, turi tikslą riboti konkurenciją (B). Pabaigoje aptarsiu, kaip reikia vertinti atskirus šių susitarimų elementus atsižvelgiant į EB 81 straipsnio 1 dalies b punkto sudėtį ir bendrą EB 81 straipsnio 1 dalies normą (C).

a) EB 81 straipsnio sandara

37. Pagal EB 81 straipsnio 1 dalį iš principo draudžiami visi įmonių susitarimai, kurių tikslas ar poveikis yra juntamas konkurencijos

ribojimas<sup>8</sup>. Konkurencijos ribojimo tikslas ir poveikis yra dvi alternatyvios sudėtys<sup>9</sup>. Jei nustatoma, kad susitarimo tikslas – riboti konkurenciją, nėra svarbu, ar tokio susitarimo poveikis iš tikrųjų yra konkurencijos ribojimas<sup>10</sup>. Taigi principiniam draudimui pagal EB 81 straipsnio 1 dalį pakanka, kad susitarimo tikslas būtų riboti konkurenciją.

netaikomas principinis EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas, arba, nors šis principinis draudimas taikomas, įvykdomos EB 81 straipsnio 3 dalies sąlygos. Todėl konstatavimas, kad susitarimo tikslas – riboti konkurenciją ir todėl jam taikomas principinis draudimas pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, dar galutinai nereiškia, kad šis susitarimas nesuderinamas su bendrąja rinka. Į šį atskirimą tarp EB 81 straipsnio 1 dalies ir EB 81 straipsnio 3 dalies turi būti atsižvelgiama vertinant, ar egzistuoja tikslinis konkurencijos ribojimas EB 81 straipsnio 1 dalies prasme.

38. Tačiau principinis draudimas pagal EB 81 straipsnio 1 dalį gali būti paskelbtas netaikytinu pagal EB 81 straipsnio 3 dalį. Tam būtinas keturių kumuliacinių sąlygų įvykdymas, t. y. pirma, susitarimai, kuriais siekiama pelno, padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, antra, su vartotojais sąžiningai dalijamasi gaunama nauda, trečia, susitarimas įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti, ir, ketvirta, susitarimas negali suteikti galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai.

b) EB 81 straipsnio taikymas

39. Taigi EB 81 straipsnyje numatytas *dvipakopis nagrinėjimas*. Susitarimas yra suderinamas su bendrąja rinka, jeigu jam arba

40. Iki 2004 m. gegužės 1 d. EB 81 straipsnio 1 dalies ir EB 81 straipsnio 3 dalies atskyrimas turėjo didelę procedūrinę reikšmę. Pagal 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17 dėl Sutarties<sup>11</sup> 85 straipsnio (dabar EB 81 straipsnis) ir 86 straipsnio (dabar EB 82 straipsnis) 4 straipsnio 1 dalį galiojo draudimo su išimties išlyga sistema: apie susitarimą, kuris pateko į principinį draudimą pagal EB 81 straipsnio 1 dalį ir kurio neapėmė

8 — Žr. visą EB 81 straipsnio 1 dalies formuluotę šios išvados 3 punkte.

9 — 1966 m. birželio 30 d. Sprendimas *LTM* (56/65, Rink. p. 282, 303 punktas).

10 — Sprendimas *LTM* (minėtas 9 išnašoje, 303 punktas) ir 1966 m. birželio 13 d. Sprendimas *Consten ir Grundig prieš Komisiją* (56/64 ir 58/64, Rink. p. 322, 390 punktas).

11 — OL L 13, p. 204; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 3–10.

bendrosios išimties reglamentas, turėjo būti pranešta Komisijai. Tik Komisija galėjo taikyti tokiam susitarimui principinio draudimo pagal EB 81 straipsnio 1 dalį išimtį.

41. Įsigaliojus Reglamentui Nr. 1/2003<sup>12</sup>, ši sistema buvo pakeista savarankiško įvertinimo sistema. Susitarimai, kuriems taikomas principinis EB 81 straipsnio 1 dalies draudimas, bet kurie atitinka EB 81 straipsnio 3 dalies sąlygas, nėra draudžiami ir be išankstinio Komisijos patvirtinimo<sup>13</sup>. Iš esmės suinteresuotosios įmonės, prireikus pasinaudojusios teisine pagalba, dabar privalo pačios patikrinti, ar įvykdomos EB 81 straipsnio 1 dalies ir EB 81 straipsnio 3 dalies sąlygos<sup>14</sup>.

## 2. Tikslinis konkurencijos ribojimas

42. Susitarimo tikslas turi būti *konkurencijos ribojimas*. Vis dėlto šis požymis yra sunkiai apibrėžiamas<sup>15</sup>. EB 81 straipsnis saugo konkurenciją, ypač jos funkciją kuriant bendrąją

rinką su vidaus rinkai būdingais santykiais ir funkciją kuo geriau aprūpinti vartotojus<sup>16</sup>. Nagrinėdami, ar susitarimu kėsiniama į šį saugomą gėrį, Bendrijos teismai orientuojasi į tai, ar susitarimas apriboja vienos ar kelių įmonių laisvę savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką (savarankiškumo postulatą) ir ar šis laisvės apribojimas daro juntamą neigiamą poveikį rinkos santykiams<sup>17</sup>.

43. Tikrinant, ar susitarimas *turi tikslą* riboti konkurenciją, pagal Bendrijos teismų praktiką turi būti vadovaujamasi susitarimo turiniu, atsižvelgiant į jo teisinį ir ekonominį kontekstą<sup>18</sup>. Toliau pirmiausia aptarsiu, kokių kriterijumi turi būti remiamasi vertinant, ar susitarimas turi tikslą riboti konkurenciją (a). Vėliau išnagrinėsiu, ar ši sąvoka apima tik akivaizdžius konkurencijos ribojimus (b) ir ar yra baigtinis tikslinių konku-

12 — Reglamentas 1/2003 įsigaliojo 2004 m. gegužės 1 dieną.

13 — Reglamentas Nr. 1/2003 1 straipsnio 1 ir 2 dalys.

14 — Vis dėlto dvipakopio nagrinėjimo struktūra pagal EB 81 straipsnį reikšmingai paskirstant įrodinėjimo naštas. Pagal Reglamenta Nr. 1/2003 2 straipsnį šalis ar įstaiga, kuri remiasi principiniu draudimu pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, turi įrodyti jo sąlygas, o šalis, kuri remiasi principinio draudimo netaikymu, turi įrodyti EB 81 straipsnio 3 dalies sąlygas.

15 — Dėl konkurencijos ribojimo sąvokos žr. *Bellamy & Child* „European Community Law of Competition“, Oksfordas, 6 leidimas, 2008 m., 2.062–2.120 punktai; R. Wish „Competition Law“, Londonas, 5 leidimas, 2003 m., p. 106–128; J. Faull, A. Nikpay, „The EC Law of Competition“, Oksfordas, 1999 m., 2.56–2.99 punktai.

16 — 1977 m. spalio 25 d. Sprendimas *Metro SB-Großmärkte prieš Komisiją* (26/76, Rink. p. 1875, 20 punktas); 1999 m. liepos 8 d. Sprendimas *Komisija prieš Anic Partecipazioni* (C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 117 punktas) ir 2006 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *Asnef-Equifax ir Administración del Estado* (C-238/05, Rink. p. I-11125, 52 punktas); visų pirma vartotojų gerovės aspekto klausimu žr. H. Leupold, G. Weidenbach „Neues zum Verhältnis zwischen Art. 81 Abs. 1 und Art. 81 Abs. 3 EG-Vertrag?“, *Wirtschaft und Wettbewerb*, 2006 m., p. 1003 ir 1008, 28 išnaša su paskesnėmis nuorodomis.

17 — 16 išnašoje minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 117 punktas, ir sprendimo *Asnef-Equifax ir Administración del Estado* 52 punktas. Juntamumo klausimu didelė reikšmė tenka 1969 m. liepos 9 d. Sprendimui *Völk prieš Vervake* (5/69, Rink. p. 295, 5–7 punktai).

18 — Sprendimas *LTM* (minėtas 9 išnašoje, p. 303); 1984 m. kovo 28 d. Sprendimas *CRAM ir Rheinzink prieš Komisiją* (29/83 ir 30/83, Rink. p. 1679, 25–28 punktai, 26 punktas) ir sprendimas *GlaxoSmithKline prieš Komisiją* (minėtas 6 išnašoje, 110 punktas).

rencijos ribojimų sąrašas. Galiausiai paaiškinsiu, kokios teisinio ir ekonominio konteksto aplinkybės gali būti reikšmingos konkurencijos ribojimo buvimui (d).

#### a) Reikšmingas kriterijus

44. Pagal savo formuluotę tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoka pirmiausia orientuota į susitarimo tikslą. Bendrijos teismai konkurenciją ribojančius tikslus arba tendenciją visų pirma režiuduoda tada, kai konkurencijos ribojimas buvo neišvengiama susitarimo pasekmė<sup>19</sup>. Tokiu atveju šalis iš esmės negali remtis tuo, kad konkurencijos ribojimas buvo neplanuotas arba kad susitarimu buvo siekiama kito tikslo<sup>20</sup>.

19 — 1978 m. vasario 1 d. Sprendimas *Miller International Schallplatten prieš Komisiją* (19/77, Rink. p. 131, 7 punktas) ir sprendimas *CRAM ir Rheinzink prieš Komisiją* (minėtas 18 išnašoje, 25–28 punktai).

20 — 1983 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *IAZ International Belgium ir kt. prieš Komisiją* (96/82 iki 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ir 110/82, Rink. p. 3369, 24 punktas); sprendimas *Miller International Schallplatten prieš Komisiją* (minėtas 19 išnašoje, 7 punktas) ir Sprendimas *CRAM ir Rheinzink prieš Komisiją* (nurodytas 18 išnašoje, 25–28 punktai).

45. Vis dėlto iš šios teismų praktikos negalima daryti išvados, kad negali būti atsižvelgiama į šalių valią. Ji tik išreiškia mintį, kad racionaliai veikiančios įmonės numatys pagal aplinkybes logiškus susitarimo padarinius ir todėl jos bent jau sąlygiškai jų siekė.<sup>21</sup>

46. Iš alternatyvaus santykio tarp konkurencijos ribojimų tikslo ir poveikio pagal EB 81 straipsnio 1 dalį<sup>22</sup> ir iš aplinkybės, kad tikslinio konkurencijos ribojimo alternatyva EB 81 straipsnio 1 dalyje suformuluota kaip abstraktus aktyvių veiksmų deliktas<sup>23</sup>, veikiausiai išplaukia, kad negali būti vadovaujama vienišvengiamomis susitarimo pasekmėmis. Gali būti atsižvelgta ir į susitarimo šalių valią<sup>24</sup>. Daryti išvadas apie šalių valią visų

21 — Kaip teisingai nurodo generalinis advokatas A. Tizzano savo išvados byloje *General Motors prieš Komisiją* (2006 m. balandžio 6 d. Sprendimas, C-551/03 P, Rink. p. I-3173) 77 punkte, šalis taip pat negali remtis tuo, kad nežinojo apie EB 81 straipsnio 1 dalies draudimą (*ignorantia legis non excusat*). Taip pat žr. V. Emmerich knygoje U. Immenga ir E.-J. Mestmäcker „Wettbewerbsrecht“, Miunchenas, I tomas, 4 leidimas, 2007 m.

22 — Žr. šios išvados 35 punktą.

23 — Žr. teisėjo B. Verterdorf, atlikusio generalinio advokato pareigas, išvados susijusiose bylose *Rhône-Poulenc ir kt. prieš Komisiją* (T-1/89 iki T-4/89 ir T-6/89 iki T-15/89, 1991 m. spalio 24 d. Sprendimas, Rink. p. II-867) 945 punktą.

24 — Žr. generalinio advokato A. Tizzano išvados 78 punktą byloje *General Motors prieš Komisiją* (minėtas 21 išnašoje); O. Odudu „Interpreting Art. 81 (1): object as subjective intention“, *European Law Review*, 2001 m., p. 61 ir 62.



pirma galima remiantis susitarimo atsiradimo istorija<sup>25</sup>. c) Baigtinis sąrašas?

b) Akivaizdūs konkurencijos ribojimai?

47. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad tikslinio konkurencijos ribojimų kategorija negali būti susiaurinta iki susitarimų, kurie akivaizdžiai riboja konkurenciją. Jei turi būti atsižvelgiama ne tik į susitarimo turinį, bet ir į jo teisinį bei ekonominį kontekstą, priskyrimas tiksliniam konkurencijos ribojimui negali priklausyti nuo to, ar šis tikslas matomas iš karto, ar vis dėlto jis atsiskleidžia tik detaliai ištyrus aplinkybes ir šalių valią<sup>26</sup>.

25 — Generalinio advokato A. Tizzano išvados 78 punktą (minėtas 24 išnašoje).

26 — Žr. sprendimo *IAZ International Belgium ir kt. prieš Komisiją* (minėtas 20 išnašoje) 24 punktą, kuriame Teisingumo Teismas analizavo kontrolės per atitikties ženklą sistemą. Iš sprendimo *General Motors prieš Komisiją* (minėtas 21 išnašoje) 60, 64 ir 65 punktų taip pat išplaukia, kad akivaizdumas nėra būtinas. Nieko kito nematyti ir iš 1998 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *European Night Services ir kt. prieš Komisiją* (T-374/94, T-375/94, T-384/94 ir T-388/94, Rink. p. II-3141) 136 punkto. Pirmosios instancijos teismui šiame sprendime konstatavus, kad akivaizdžių ribojimų, kaip antai kainų nustatymas, rinkų pasidalijimas, realizacijos kontrolė, atvejais nėra būtina tirti teisinį bei ekonominį kontekstą, tai tik parodo, kad aiškiais atvejais į teisinį bei ekonominį kontekstą pakanka atsižvelgti apibendrintai. Vis dėlto iš to negalima daryti išvados, kad tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoka apribota šiais aiškiais atvejais.

48. Mano manymu, tikslinių konkurencijos ribojimų sąvoka negali būti susiaurinta ir iki baigtinio sąrašo. Žodis „būtent“ EB 81 straipsnio 1 dalyje (*vert. pastaba*: žodis „insbesondere“ vokiečių kalba, „notamment“ prancūzų ir „in particular“ anglų kalbomis) veikiau reiškia „ypač“ parodo, kad konkurencijos ribojimai, patenkantys į EB 81 straipsnio 1 dalį, neapsiriboja nurodytais EB 81 straipsnio 1 dalies a–e punktuose. Todėl ir tikslinių konkurencijos ribojimų sąvoka negali būti apribota EB 81 straipsnio 1 dalies a–e punktuose esančiais pavyzdžiais<sup>27</sup>.

49. Be to, tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoka negali būti apribota kainų nustatymu, rinkų padalijimu arba pardavimų kontrole.

27 — Taip pat teigia J. Aicher, F. Schuhmacher knygoje E. Grabitz ir M. Hilf „Das Recht der Europäischen Union“, 2 tomas, Miunchenas, papildomas leidimas 2008 m. sausio mėn., 81 straipsnio 1 punktas; *Bellamy & Child* (minėta 15 išnašoje) 2.097 punkto 402 išnaša, kur teisingai pažymima, kad ir kiti susitarimai gali turėti tikslą riboti konkurenciją. R. Wish (minėtas 15 išnašoje, p. 106) taip pat teigia, kad kalbama apie pavyzdinį sąrašą.

Tai, kad Bendrijos teismai daugelyje sprendimų nagrinėjo šiuos konkurencijos ribojimo tipus, nereiškia, kad susitarimai, kurių dalykas kitoks, negali turėti tikslo riboti konkurenciją<sup>28</sup>.

išplaukia, kad pagal EB 81 straipsnio 1 dalį reikia atsižvelgti tik į tas teisinio ir ekonominio konteksto aplinkybes, kurios gali sukelti abejonių dėl konkurencijos ribojimo<sup>30</sup>.

#### d) Teisinis ir ekonominis kontekstas

50. Kaip minėta, tikrinant, ar susitarimas turi tikslą riboti konkurenciją, reikia atsižvelgti ne tik į jo turinį, bet ir teisinį bei ekonominį kontekstą<sup>29</sup>. Į šį reikalavimą reikia žiūrėti rimtai. Vis dėlto jis neturi būti suprantamas kaip langas visoms aplinkybėms, kurios bylotų apie susitarimo suderinamumą su bendrąja rinka. Iš EB 81 straipsnio struktūros veikia

51. Toliau norėčiau aprašyti tris atvejų grupes, kuriose, remiantis susitarimo faktiniu ir teisiniu kontekstu, būtų galima paneigti ar bent sukelti abejonių dėl konkurencijos ribojimo<sup>31</sup>.

28 — Žr. R. Wish (minėtas 15 išnašoje, p. 112–114). Nors ten pateikiama labai siura tikslinio konkurencijos ribojimo sąvokos samprata (abejotina, ar pagal EB 81 straipsnio 1 dalį egzistuoja konkurencijos ribojimų *per se* kategorija (p. 116 ir 117)), tačiau aiškiai konstatuojama, kad šių susitarimų sąrašas nėra baigtinis. Sąvokos apribojimo šiais konkurencijos ribojimo tipais nenaudai liudija ir EB 81 straipsnio 1 dalies bei EB 81 straipsnio 3 dalies santykis. Pagal EB 81 straipsnio 1 dalį tėra tikrinama, ar egzistuoja konkurencijos ribojimo tikslas ar poveikis. Konstatavus, kad egzistuoja konkurencijos ribojimo tikslas arba poveikis, dar nereiškia, kad yra galutinai išsiaiškinta dėl susitarimo suderinamumo su bendrąja rinka. Susitarimas gali būti suderinamas su bendrąja rinka pagal EB 81 straipsnio 3 dalį. Tačiau susitarimai, kurių dalyką sudaro kainų nustatymas, rinkų pasidalijimas arba realizacijos kontrolė, ypač žalingi. Todėl jie paprastai nesuderinami su bendrąja rinka. Vis dėlto apribojus tikslinio konkurencijos ribojimo sąvoką vien šiais ypač žalingais tipais, neatsižvelgiama į tai, kad tiksliniai konkurencijos ribojimai taip pat gali būti suderinami su bendrąja rinka pagal EB 81 straipsnio 3 dalį. Mano manymu, toks požiūris nesuderinamas su EB 81 straipsnio struktūra. Šiuo klausimu taip pat žr. *Bellamy & Child* (minėta 15 išnašoje) 2.069 punkto 291 išnaša.

29 — Žr. šios išvados 43 punktą.

52. Pirmoji *grupė* apima atvejus, kuriuose įmonių laisvės savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką ribojimas neturi konkurencijai reikšmingų padarinių. Taip gali būti, kai abejotina, kad susitarime dalyvaujančios įmonės konkuruoja tarpusavyje<sup>32</sup>. Kitas pavyzdys yra atvejai, kai abejotina, kad apskritai egzistuoja pakankama konku-

30 — Šiuo klausimu visų pirma žr. 1999 m. liepos 8 d. Sprendimą *Montecatini prieš Komisiją* (C-235/92 P, Rink. p. I-4539, 114–128 punktai).

31 — Šios atvejų grupės nėra taip tiksliai atskirtos, kad kiekvienas konkretus atvejis galėtų būti tiksliai priskirtas vienai iš trijų grupių. Vis dėlto šioje byloje pakanka nustatyti, ar susitarimas gali būti priskirtas bent vienai iš trijų grupių.

32 — Sprendimas *European Night Services ir kt. prieš Komisiją* (minėtas 26 išnašoje): potenciali konkurencija neįrodyta.

rencija, kuri galėtų būti apribota susitarimu<sup>33</sup>.

53. Antroji grupė apima atvejus, kuriuose susitarimas turi dvejopą poveikį konkurencijai. Jei susitarimu siekiama konkurenciją skatinančio tikslo, kaip antai konkurencijos rinkoje didinimas, rinkos atvėrimas arba naujo konkurento atėjimas į rinką, tuomet tam būtinas savarankiškumo postulato apribojimas bendrame kontekste gali užleisti vietą konkurenciją skatinančiam tikslui<sup>34</sup>.

54. Trečioji grupė apima papildomus susitarimus, būtinus pagrindiniam tikslui pasiekti<sup>35</sup>.

33 — Sprendimas *GlaxoSmithKline Services prieš Komisiją* (nurodytas 6 išnašoje, 114–147 punktai): abejonės dėl poveikio kainų konkurencijai, nes dėl įstatyminių nuostatų kainos galutiniam vartotojams nebebuvo veikiamos pasiūlos ir paklausos. Šį sprendimą plačiau aptarsiu šios išvados 74 ir 75 punktuose.

34 — Sprendimas *LTM* (minėtas 9 išnašoje, p. 304): išimtinė realizavimo teisė siekiant įsiskverbti į rinką; 1982 m. birželio 8 d. Sprendimas *Nungesser ir Eisele prieš Komisiją* (258/78, Rink. p. 2015, 44–58 punktai): atviros licencijos suteikimas naujai technologijai platinti; sprendimas *Metro SB-Großmärkte prieš Komisiją* (minėtas 16 išnašoje, 20–22 punktai): platinimo kanalai, pritaikyti kokybiškiems ir techniškai pažangiems produktams.

35 — Papildomų susitarimų pavyzdžiai yra konkuravimo draudimai, be kurių nebūtų įmanoma parduoti įmonės (1985 m. liepos 11 d. Sprendimas *Renia ir kt. prieš Komisiją*, 42/84, Rink. p. 2545, 19 ir 20 punktai), investicinio dalyvavimo draudimai arba veiklos ribojimai, jeigu jie būtini bendrovei, kurios tikslas nekenksmingas konkurencijai, veikti (1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *DLG, C-250/92*, Rink. p. I-5641, 35–40 punktai), taip pat veiklos ribojimai, būtini laisvųjų profesijų profesinės etikos taisyklių nustatymui (2002 m. vasario 19 d. Sprendimas *Wouters ir kt., C-309/99*, Rink. p. I-1577, 97 punktas) arba sportui be dopingo (2006 m. liepos 18 d. Sprendimas *Meca-Medina ir Majcen prieš Komisiją*, C-519/04, Rink. p. I-6991, 42–44 punktai).

Nagrinėjant šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą šioje grupėje reikia padaryti tokį skirstymą: jei siekiamam pagrindiniam tikslui netaikomas principinis EB 81 straipsnio 1 dalies draudimas, nes jis yra neutralus konkurencijos atžvilgiu arba ją skatina, tuomet ir papildomiems susitarimams, kurie būtini šiam tikslui pasiekti, principinis EB 81 straipsnio 1 dalies draudimas netaikomas<sup>36</sup>. Tokiais atvejais konkurencijos ribojimas negali būti preziumuojamas. Jei atitinkamai pagrindiniam tikslui taikomas principinis EB 81 straipsnio 1 dalies draudimas, konstatuotinas konkurencijos ribojimas<sup>37</sup>.

55. Į aplinkybes, neleidžiančias suabejoti dėl konkurencijos ribojimo buvimo, kaip antai prekių gamybos pagerinimas masto ekonomija, jei galiausiai jos turi teigiamą poveikį susitarimo atitiktčiai EB 81 straipsniui, gali būti

36 — Teisingai teigiama *Bellamy & Child* (minėta 15 išnašoje, 2.112 punktas).

37 — Ar tokiais atvejais taip pat taikoma papildomo susitarimo koncepcija (žr. *Bellamy & Child*) šioje byloje nereikia spręsti.

atsižvelgiama ne EB 81 straipsnio 1 dalies, o vien EB 81 straipsnio 3 dalies kontekste<sup>38</sup>.

56. Šis atskyrimas išplaukia jau iš EB 81 straipsnio 3 dalies formuluotės, kurioje nustatyta, kad į tokią susitarimo padarinių rūšį turi būti atsižvelgiama pagal EB 81 straipsnio 3 dalį. Šis skirstymas pagrindžiamas taip: bendra EB 81 straipsnio koncepcija siekiama optimalaus vartotojų aprūpinimo<sup>39</sup>. Vis dėlto pagal EB 81 straipsnio 1 dalį ir 81 straipsnio 3 dalį atsižvelgiama į *skirtingus vartotojų gerovės aspektus*. Pagal EB 81 straipsnio 1 dalį susitarimai, kurie riboja konkurenciją tarp rinkos dalyvių ir todėl visų pirma kenkia funkcijai optimaliai aprūpinti vartotojus tam tikru produktu už mažiausią kainą<sup>40</sup> arba naujoviškais produktais<sup>41</sup>, iš principo draudžiami<sup>42</sup>. Tokie susitarimai netiesiogiai neigiamai veikia vartotojų gerovę ir todėl iš principo draudžiami.

57. Vis dėlto EB 81 straipsnio 3 dalyje pripažįstama, kad susitarimai, ribojantys konkurenciją tarp rinkos dalyvių, be kita ko, lemia gamybos sąnaudų sumažinimą, o gamybos sąnaudų sumažinimas gali netiesiogiai prisidėti prie vartotojų gerovės<sup>43</sup>. Bet, atsižvelgiant į tai, kad gamybos sąnaudų sumažinimas pirmiausia netiesiogiai naudingas gamintojui<sup>44</sup>, pagal EB 81 straipsnio 3 dalį tokio susitarimo suderinamumui su bendrąja rinka visų pirma keliama sąlyga, kad su vartotojais būtų pasidalyta gauta nauda. Įrodinėjimą reglamentuojančiuose nuostatose Bendrijos įstatymų leidėjas įgyvendino šią mintį taip, kad konkurenciją ribojančio susitarimo šalys privalo įrodyti EB 81 straipsnio 3 dalies sąlygas, visų pirma dalijimąsi su vartotojais gaunama nauda<sup>45</sup>.

58. Dėl šių priežasčių į aplinkybes, negalintis sukelti abejonių dėl konkurencijos ribojimo buvimo, visų pirma gamybos efektyvumas masto ekonomija, gali būti atsižvelgiama ne EB 81 straipsnio 1 dalies, o vien EB 81 straipsnio 3 dalies kontekste, net jei galiausiai jos laikytinos teigiamai veikian-

38 — 1992 m. kovo 10 d. Sprendimas *Montedipe prie Komisiją* (T-14/89, Rink. p. II-1155, 265 punktas); 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimas *Tréfilunion prieš Komisiją* (T-148/89, Rink. p. II-1063, 109 punktas) ir 2001 m. rugsėjo 18 d. Sprendimas *M6 ir kt. prieš Komisiją* (T-112/99, Rink. p. II-2459, 72–74 punktai).

39 — H. Leupold, G. Weidenbach (minėti 16 išnašoje, p. 1008) 28 išnaša su paskesnėmis nuorodomis.

40 — Ši konkurencijos funkcija visų pirma gali būti pažeista susitarimais dėl kainų, dėl gamybos arba produkcijos ribojimų (EB 81 straipsnio 1 dalies a punktas) arba dėl rinkų pasidalijimo (EB 81 straipsnio 1 dalies c punktas).

41 — Ši konkurencijos funkcija visų pirma gali būti pažeista susitarimais, kuriais ribojamos investicijos (EB 81 straipsnio 1 dalies a punktas).

42 — H. Leupold, G. Weidenbach (minėti 16 išnašoje, p. 1008 ir 1009), kurie šias funkcijas apibūdina kaip alokacinį ir dinaminį efektyvumą. O. Odudu „Art. 81(3), Discretion and Direct Effect“, *European Competition Law Review*, 2002 m., p. 20.

43 — H. Leupold, G. Weidenbach (minėti 16 išnašoje, p. 1008 ir 1009) apibūdina tai kaip gamybinį efektyvumą; O. Odudu „Art. 81 (3), Discretion and Direct Effect“ (minėta 42 išnašoje, p. 20).

44 — O. Odudu „Art. 81 (3), Discretion and Direct Effect“ (minėta 42 išnašoje, p. 20).

45 — Žr. Reglamento Nr. 1/2003 2 straipsnio 2 sakinį.

čiomis susitarimo atitiktį EB 81 straipsnio 3 daliai<sup>46</sup>.

### 3. Išvada

59. Todėl galiausiai negalima pritarti griežtam *BIDS* požiūriui. Tikslinio konkurencijos ribojimo prezumpcija nesuponuoja akivaizdaus konkurencijos ribojimo. Be to, nėra baigtinio tikslinių konkurencijos ribojimų sąrašo. Į teisinį ir ekonominį kontekstą reikia atsižvelgti tik tiek, kiek dėl jo gali kilti abejonių dėl konkurencijos ribojimo buvimo. Į kitas aplinkybes, net jei bendrosios rinkos požiūriu jos vertintinos teigiamai, reikia atsižvelgti tik EB 81 straipsnio 3 dalies kontekste.

B — Ar tokie susitarimai, kaip antai *BIDS* sutartys, turi tikslą riboti konkurenciją?

60. Pirmiausia konstatuotina, kad EB 81 straipsnio 1 dalis taikytina perdirbimo pramonės veiklai ir produktams<sup>47</sup>. Kaip išdės-

tyta anksčiau<sup>48</sup>, tikrinant, ar tokie susitarimai, kaip antai *BIDS* sutartys, turi tikslą riboti konkurenciją, turi būti veikiama taip: pirmiausia reikia įvertinti, ar konkurencijos ribojimai yra tokių susitarimų neišvengiama pasekmė arba ar jie skirti šalių laisvei savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką ją apriboti (1) ir taip padaryti neigiamą poveikį rinkos santykiams (2). Paskui bendrame kontekste reikia išanalizuoti, ar ribojantys elementai būtini konkurenciją skatinančiam arba pagrindiniam tikslui, kuriam netaikomas principinis EB 81 straipsnio 1 dalies draudimas, pasiekti (3).

1. Laisvės savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką apribojimas

46 — Sprendimas *Montedipe prieš Komisiją* (minėtas 38 išnašoje, 265 punktas); sprendimas *Tréfilunion prieš Komisiją* (minėtas 38 išnašoje, 109 punktas) ir sprendimas *M6 ir kt. prieš Komisiją* (nurodytas 38 išnašoje, 72–74 punktai).

47 — Nors prejudicinis klausimas susijęs tik su tikslinio konkurencijos ribojimo sąvokos EB 81 straipsnio 1 dalyje išaiškiniu, tokie susitarimai, kaip antai *BIDS* sutartys, gali būti tikslinis konkurencijos ribojimas tik tada, kai jiems taikomas EB 81 straipsnis. Šiuo atveju galimybė taikyti EB 81 straipsnį išplaukia iš 1962 m. balandžio 26 d. Tarybos reglamento Nr. 26 dėl tam tikrų konkurencijos taisyklių taikymo žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais 1 straipsnio (OL L 30, p. 993; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 1 t., p. 6), iš dalies pakeisto 1962 m. birželio 29 d. Tarybos reglamentu Nr. 49, iš dalies keičiančio tam tikrų dokumentų, susijusių su bendrąja žemės ūkio politika, įsigaliojimo datą (OL L 53, p. 1571; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 1 t., p. 8), ir Reglamento Nr. 26 2 straipsnio, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 49. Šiuo požiūriu įsigaliojus 2006 m. liepos 24 d. Tarybos reglamentui Nr. 1184/2006 teisinė situacija nepasikeitė.

61. Tokiais susitarimais, kaip antai *BIDS* sutartys, siekiama apriboti pasitraukiančių ir liekančių perdirbėjų laisvę savarankiškai pasirinkti rinkoje įgyvendinamą politiką. Pasitraukiantys perdirbėjai pasitraukimo sutartyje, be kita ko, turi įsipareigoti pasitraukti iš rinkos,

48 — Žr. šios išvados 42 ir 59 punktus.

laikytis konkuravimo draudimo bei naudojimosi ir disponavimo apribojimų sustabdytų įrenginių atžvilgiu<sup>49</sup>. Liekantys perdirbėjai pagal *BIDS* sutartis turi įsipareigoti mokėti įmokas.

priklauso ir įvertinimas, kurios faktinės aplinkybės yra reikšmingos Bendrijos teisės taikymui.

## 2. Neigiamas poveikis rinkos santykiams

62. Savarankiškumo postulato ribojimai turi turėti neigiamą poveikį rinkos santykiams. Šiame kontekste reikia atkreipti dėmesį į tai, kad prašymo priimti prejudicinį sprendimą procese Teisingumo Teismas iš esmės neturi tikrinti nacionalinių teismų nustatytų faktų. Teisingumo Teismo taip pat neturi vertinti, ar *Supreme Court* privalomos *High Court* nustatytos aplinkybės. Vis dėlto Teisingumo Teismas privalo taip išaiškinti Bendrijos teisę, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas galėtų tinkamai taikyti Bendrijos teisę. Tam

63. Ar susitarimas daro neigiamą poveikį rinkos santykiams, reikia nustatyti lyginant dvi hipotetines situacijas<sup>50</sup>.

64. Pirmoji *hipotetinė situacija* – tai padėtis, kuri egzistuojų nesant *BIDS* sutarčių. Apie ją visų pirma galima spręsti pagal prejudicinio klausimo a–d punktus. Pagal prejudicinio klausimo c punktą ir bylos medžiagą darau išvadą, kad iki šiol perdirbimo pramonėje nebuvo reikšmingų pasitraukimų iš rinkos ir kad bent jau per trumpą laikotarpį, nesant *BIDS* susitarimo, pasitraukimų iš rinkos skaičius nebūtų pasiekęs 25 proc. visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų.

65. Antroji *hipotetinė situacija* – tai padėtis, kuri susiklostytų taikant *BIDS* sutartis. Čia turi būti įvertinta, ar *BIDS* sutartys turi

49 — Šiuo požiūriu *BIDS* sutartis reikia atskirti nuo situacijos, kai įmonės vienašališkai nusprendžia pasitraukti iš rinkos.

50 — Sprendimas *LTM* (minėtas 9 išnašoje, p. 303).

konkurenciją ribojantį tikslą. Todėl, kaip išdėstyta<sup>51</sup> anksčiau, šioje antrojoje hipotetinėje situacijoje turi būti atsižvelgta į poveikį, kuris neišvengiamai išplaukia iš prejudicinio klausimo 1–9 punktuose aprašytų nuostatų, taip pat į poveikį, kurį šalys nori pasiekti šiomis nuostatomis.

66. Pirmiausia reikia pažymėti, kad *BIDS* susitarimas yra horizontalus susitarimas, t. y. susitarimas tarp konkurentų, veikiančių toje pačioje rinkos pakopoje. Pasitraukimo susitarimas tai pat yra horizontalus susitarimas tarp perdirbėjo ir perdirbėjų susivienijimo – *BIDS*.

a) Visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų sumažinimas 25 proc.

67. *BIDS* sutartimis iš rinkos pasitraukiant perdirbėjams visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumai turi būti sumažinti

25 proc. Perdirbėjų pasitraukimas iš rinkos ir susitarimas nenaudoti savo perdirbimo įrenginių, mano nuomone, iš esmės gali riboti konkurenciją tarp liekančių rinkoje perdirbėjų<sup>52</sup>.

68. Konkurencija egzistuoja ne tik tada, kai gamintojai gali visiškai išnaudoti savo pajėgumus, bet ir tada, kai gamintojai turi pajėgumų perteklių. Gamintojas turi fiksuotų sąnaudų gamybos įrangai parengti ir prižiūrėti. Esant nedidelei gamybos įrangos apkrovai, šios fiksuotos sąnaudos turi didesnę įtaką gamybos sąnaudoms produkcijos vienetui nei esant dideliai apkrovai, nes šiuo atveju fiksuotų sąnaudų dalis gamybos sąnaudose produkcijos vienetui proporcingai mažėja (vadinamoji masto ekonomija). Todėl gamintojas iš esmės suinteresuotas, išnaudodamas savo gamybos įrangą, siekti masto ekonomijos<sup>53</sup>.

69. *BIDS* tuo abejoja. Šiuo atžvilgiu ji remiasi tokiomis aplinkybėmis: bendrų pajėgumų sumažinimas nelemia bendro gamybos mažėjimo. Perdirbėjų produktų kaina nedidėja. Kalbama apie vienkartinį visos rinkos gamybos pajėgumų sumažinimą. Prieš nagri-

51 — Žr. šios išvados 42 ir 59 punktus.

52 — Žr. 2002 m. vasario 28 d. Sprendimą *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją* (T-395/94, Rink. p. II-875, 56 punktas); taip pat teigia R. Jürgens „Strukturkrisenkartelle im deutschen und europäischen Kartellrecht“, *Peter Lang*, Frankfurtas prie Maino, 2007 m., p. 95.

53 — Dėl pajėgumų pertekliaus, masto ekonomijos ir konkurencijos didinimo santykio žr. N. Schulz, „Wettbewerbspolitik“, Tiubingenas, 2003 m. p. 84–86.

nėdama šias aplinkybes, norėčiau dar kartą atkreipti dėmesį, kad šioje vietoje galima atsižvelgti tik į tas aplinkybes, kurios gali sukelti abejonių dėl konkurencijos ribojimo<sup>54</sup>.

70. *Pirma*, man atrodo, kad nesikeičiant bendrai gamybai<sup>55</sup> pagal logikos dėsnius rinkoje su dideliu pajėgumų pertekliumi tarp rinkos dalyvių iš esmės egzistuoja didesnė konkurencija nei rinkoje su mažu (arba be jokio) pajėgumų pertekliumi. Rinkoje su dideliu pajėgumų pertekliumi vidutiniam gamintojui sudėtinga pasiekti tą pačią gamybos įrenginių apkrovą kaip rinkoje su mažu pajėgumų pertekliumi. Kadangi didėjant apkrovimo laipsniui mažėja masto ekonomijos pranašumai, vidutinis gamintojas rinkoje su dideliu pajėgumų pertekliumi patiria didesnę konkurencinį spaudimą nei rinkoje su mažu pajėgumų pertekliumi. Ekonomikos moksle pripažįstama pajėgumų pertekliaus, masto ekonomijos ir konkurencinio spaudimo tarpusavio priklausomybė<sup>56</sup>.

54 — Žr. šios išvados 50 ir 58 punktus.

55 — *High Court* darė prielaidą, kad bendra gamyba iš esmės nebūtų pasikeitusi.

56 — Dėl pajėgumų pertekliaus, masto ekonomijos ir konkurencijos didinimo santykio žr. N. Schulz (minėtas 53 išnašoje, p. 84–86).

71. Nagrinėjamoje byloje nematau pagrindo, prieštaraujančio šiai tarpusavio priklausomybei. Man visų pirma atrodo, kad šiai tarpusavio priklausomybei nėra reikšminga, ar pajėgumų perteklius atsirado dėl sumažėjusios paklausos, ar, kaip nagrinėjamu atveju, dėl perdirbimo įrenginių statybos ir plėtojimo bei dėl labiau proporcingo, perdirbti skirto pirminio produkto paskirstymo. Tai patvirtina ir faktas, kad ši tarpusavio priklausomybė buvo nustatyta ir rinkos tyrime. Todėl vien aplinkybė, kad bendra gamyba nesumažėja, negali pašalinti konkurencijos ribojimo<sup>57</sup>.

72. *Antra*, mano manymu, aplinkybė, kad kainos nedidės, negali atmesti konkurencijos ribojimo galimybės. Šiuo atveju kalbama tik apie tai, ar tokie susitarimai, kaip antai *BIDS* sutartys, turi konkurenciją ribojančią tikslą. Konkurencijos ribojimo buvimas ir galimas konkurencijos ribojimo poveikis kainoms yra du atskiri klausimai. Tai matyti jau iš to, kad kainoms gali turėti įtakos daugybė veiksnių. Ne visi šie veiksniai gali paneigti konkurencijos ribojimo galimybę.

57 — *BIDS* požiūrį galima visiškai paneigti tokiu pavyzdžiu: jeigu rinkoje su pasiūlos dvipoliu, esant dideliu pajėgumų pertekliui, vienas iš dviejų pardavėjų apipusiu susitarimu su kitu pardavėju sustabdytų savo gamybą, tačiau tai nelemtų bendros gamybos sumažėjimo, *BIDS* supratimu, toks susitarimas neturėtų konkurenciją ribojančio tikslo. Iš tikrųjų toks rinkos struktūros pakeitimas lemtų visišką konkurencijos panaikinimą, kadangi liekantis pardavėjas kaip monopolistas susidurtų vien su potencialia konkurencija.



73. Nagrinėjama atveju kainų kilimo galimybė tariamai paneigiama dėl masto ekonomijos, pasiektos dėl didesnės įrenginių apkrovos, pranašumų ir dėl priešingos pusės rinkoje galios. Nors tam tikrais atvejais masto ekonomija gali atsirasti dėl visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų sumažinimo, ji negali paneigti konkurencijos ribojimo pagal EB 81 straipsnio 1 dalį galimybės. Į masto ekonomijos pranašumus kaip į pranašumus, kurie pirmiausia tiesiogiai naudingi perdirbėjams, veikiau reikia atsižvelgti pagal EB 81 straipsnio 3 dalį<sup>58</sup>. Priešingos pusės rinkoje derybinė galia, net jei dėl jos būtų neįmanoma pakelti kainas, taip pat iš esmės negali paneigti konkurencijos ribojimo galimybės ir todėl į tai turi būti atsižvelgta remiantis EB 81 straipsnio 3 dalimi<sup>59</sup>.

principo neturėjo įtakos pasiūla ir paklausa<sup>61</sup>. Tokiu atveju gali kilti abejonių, ar vertikali kainų schema gali riboti konkurenciją EB 81 straipsnio 1 dalies prasme<sup>62</sup>. Tačiau nagrinėjamas atvejis nėra panašus jau vien dėl to, kad nėra jokių įstatymų nuostatų, kurios galėtų užkirsti kelią tam, kad vartotojams būtų galima perduoti naudą, atsirandančią dėl konkurencijos tarp liekančių perdirbėjų.

74. Nagrinėjama situacija nėra palyginama su aplinkybėmis, dėl kurių buvo priimtas sprendimas *GlaxoSmithKline Services prieš Komisiją*<sup>60</sup>. Tuo atveju, kuris, beje, buvo susijęs su vertikalia kainų schema, kainas pardavimo galutiniams vartotojams lygmenyje iš esmės lėmė įstatyminis reguliavimas ir todėl joms iš

75. Tai, kad kainos nedidės, dar nepanaikina bet kokios veiksmingos konkurencijos galimybės. Rinkoje su dideliu pajėgumų pertekliumi ir nesikeičiančia bendra gamyba *kainų mažinimas* veikiau yra tipinė konkurencijos priemonė. Taip gamintojas gali bandyti sutelkti didesnę dalį paklausos ir padidinti savo įrenginių apkrovą bei pasiekti masto ekonomijos pranašumų<sup>63</sup>. Todėl aplinkybė, kad kainos nedidėja, savaime negali paneigti konkurencijos ribojimo.

58 — Žr. šios išvados 55 ir 58 punktus; *Bellamy & Child* (minėta 15 išnašoje, 3.029 punktą); O. Odudu „Art. 81(3), Discretion and Direct Effect“, (minėtas 42 išnašoje, p. 19); H. Leupold, G. Weidenbach (minėti 16 išnašoje, p. 1008 ir 1009).

59 — Dėl priešingos pusės rinkoje derybinės galios žr. sprendimo *Montecatini prieš Komisiją* (minėtas 30 išnašoje) 114–128 punktus. Remiantis šio sprendimo 116 punktu, apeliante visų pirma rėmėsi tuo, kad Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į didesnę priešingos pusės galią sudarant sutartis. Šio sprendimo 127 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokios aplinkybės gali būti reikšmingos tik tada, kai dėl ekonominės situacijos veiksminga konkurencija visiškai neįmanoma.

60 — Minėta 6 išnašoje.

61 — Ten pat (114–134 punktai).

62 — Tokiu atveju turi būti tiksliai įvertinta, ar yra pažeidžiama konkurencijos funkcija optimaliai aprūpinti vartotojus tam tikru produktu už kuo mažesnę kainą (žr. šios išvados 52 punktą).

63 — N. Schulz (minėtas 56 išnašoje, p. 84–86).

76. *Trečia*, nesuprantama, kaip aplinkybė, kad bendri pajėgumai turi būti sumažinti „iš karto“, galėtų pašalinti konkurencijos ribojimo dėl bendrų pajėgumų sumažinimo galimybę. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad pasitraukimo sutarčių ir *BIDS* susitarimo poveikis nėra momentinis. Konkuravimo draudimas pasitraukiantiems perdirbėjams galioja dvejus, o naudojimosi bei disponavimo ribojimai – penkerius metus.

b) Pasitraukiančių perdirbėjų pasitraukimas iš rinkos

78. Kaip minėta<sup>65</sup>, pagal prejudicinio klausimo c punktą ir bylos medžiagą darau išvadą, kad iki šiol perdirbimo pramonėje nebuvo didelės apimties pasitraukimų iš rinkos ir kad bent jau per trumpą laikotarpį be *BIDS* susitarimo pasitraukimų iš rinkos skaičius nebūtų pasiekęs 25 proc. visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų.

77. Mano nuomone, darytina išvada, kad nei *BIDS* nurodytos, nei kitos pagrindinės bylos aplinkybės nesuteikia pagrindo kelti klausimą dėl ryšio tarp visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų sumažinimo 25 proc., iš rinkos pasitraukiant atskiriems perdirbėjams, ir konkurencijos ribojimo. Susitarimas veikia yra savotiškas konkurencijos išpirkimas. Neturiu jokių rimtesnių abejonių, kad sumažinus bendrus pajėgumus 25 proc. tokia priemonė turės juntamo poveikio konkurencijai. Nepaneigiant išvadų, padarysimų bendrai įvertinus aplinkybes 3 punkte, man atrodo, kad visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų apribojimu 25 proc. siekiama juntamo konkurencijos ribojimo<sup>64</sup>.

79. Tikslumo vardan, dabar papildomai įvertinsiu, ar konkurencijos ribojimas turėtų būti preziumuojamas ir tada, kai pirmojoje hipotetinėje situacijoje (be tokių susitarimų, kaip antai *BIDS* sutartys) dėl rinkos mechanizmų įmonės taip pat trauktųsi iš rinkos.

80. Pagal EB 81 straipsnio 1 dalį draudžiamas bet koks savarankiškumo postulato ribojimas, dėl kurio susiklostytų rinkos sąlygos, atsižvelgiant į prekių ar suteiktų paslaugų pobūdį, dalyvaujančių įmonių reikšmę ir skaičių, taip

64 — Taip pat teigia R. Jürgens (minėtas 52 išnašoje, p. 95).

65 — Žr. šios išvados 64 punktą.

pat į nagrinėjamos rinkos apimtį, neatitinkančios jos normalių sąlygų<sup>66</sup>. c) Įmokų mokėjimai

81. Pirmojoje hipotetinėje situacijoje (be *BIDS* sutarčių) atrankinė konkurencijos funkcija iš esmės lemtų, kad rinkoje išliktų tik efektyviausi arba tokie perdirbėjai, kurie geriausiai įvykdo savo klientų ir galiausiai vartotojų reikalavimus. Jei antrojoje hipotetinėje situacijoje (su *BIDS* sutartimis) liekantys perdirbėjai atrenkami ne rinkos mechanizmais, o perdirbėjų susitarimu, tai pažeidžia atrankinę konkurencijos funkciją. Tai visų pirma patvirtina aplinkybė, kad *BIDS* susitarimas nenumato atskirų perdirbimo įrenginių sustabdymo galimybes. Todėl pagal *BIDS* susitarimą perdirbėjas negali sustabdyti savo neefektyvių perdirbimo įrenginių ir toliau likti rinkoje su efektyviais perdirbimo įrenginiais.

82. Nepaneigiant išvadų, padarysimų bendrai įvertinus aplinkybes 3 punkte, šis įsikišimas į atrankinės konkurencijos funkciją atrodo nukreiptas į konkurencijos ribojimą<sup>67</sup>.

83. Pirmiausia konstatuotina, jog įmokų mokėjimai lemia, kad liekantys perdirbėjai įmokomis negali disponuoti laisvai ir didėja jų perdirbimo sąnaudos. Padidėjus perdirbimo sąnaudoms liekantys perdirbėjai anksčiau pasiekia nuostolių ribą. Dėl to gali atsirasti konkurencijos ribojimas, jei įmokų mokėjimai turės juntamą poveikį liekančių perdirbėjų elgesiui rinkoje<sup>68</sup>. Todėl nacionalinis teismas turi patikrinti, ar įmokos, neatsižvelgiant į jų dydį, gali turėti juntamą poveikį liekančių perdirbėjų elgesiui rinkoje.

84. Taip pat įmokų diferencijavimas pagal įprastą paskerdžiamų galvijų apimtį gali apriboti konkurenciją tarp liekančių perdirbėjų. *BIDS* pareiškė, kad įmokų mokėjimas turėtų sudaryti tik „kainą“ už tai, kad liekantys perdirbėjai perima pasitraukiančių perdirbėjų rinkos dalis. Liekantys perdirbėjai turėtų kovoti dėl šių rinkos dalių užkariavimo. Kiekvieno perdirbėjo sąnaudos sudaro vienuolika eurų. Jos teigimu, taip konkurencija tarp liekančių perdirbėjų nėra ribojama.

66 — Žr. sprendimą *Komisija prieš Anic Participazioni* (minėtas 16 išnašoje, 116 ir 117 punktai).

67 — Taip pat teigia R. Jürgens (minėtas 52 išnašoje, p. 95).

68 — 2000 m. rugsėjo 12 d. Sprendimas *Pavlov ir kt.* (C-180/98, Rink. p. I-6451, 90–97 punktai).

85. Šioje vietoje pakanka nuorodos, jog neišvengiama tokio reguliavimo pasekmė yra tai, kad saugoma įprasta liekančių perdirbėjų rinkos dalis. Jei perdirbėjas, kuris jau pasiekė savo įprastą paskerdžiamų galvijų apimtį (Out-Performer), konkuruoja su liekančiu perdirbėju, kuris dar nepasiekė įprastos paskerdžiamų galvijų apimties (Low-Performer), tai Out-Performer patiria devyniais eurai didesnes sąnaudas, kol Low-Performer nepasiekia savo įprastos paskerdžiamų galvijų apimties. Taip diferencijavimas tendencingai lemia įprastos kiekvieno liekančio perdirbėjo paskerdžiamų galvijų apimties apsaugą. Tačiau liekantys perdirbėjai konkuruoja ne tik dėl atsilaisvinusios pasitraukiančių perdirbėjų paskerdžiamų galvijų apimties, bet ir dėl jų įprastos paskerdžiamų galvijų apimties. Todėl įmokų diferencijavimas papildomai apriboja konkurenciją dėl jų įprastos paskerdžiamų galvijų apimties. Jei, remdamasis rinkos aplinkybėmis, perdirbėjas gali manyti, kad ateityje bendra gamyba stagnuos ar kris<sup>69</sup>, jis, be to, gali pakankamai tiksliai numatyti, kada jis peržengs savo įprastą paskerdžiamų galvijų apimtį.

86. Dėl anksčiau<sup>70</sup> nurodytų priežasčių nesvarbu, kad dėl įmokų mokėjimų nesumažės bendra gamyba ir nedidės kainos. Aplinkybė, kad įmokų mokėjimas ribojamas

vienerių metu laikotarpiu, taip pat negali bendrai panaikinti konkurencijos ribojimo buvimo galimybės. Į tokias aplinkybes prireikus galima atsižvelgti pagal EB 81 straipsnio 3 dalį.

d) Nuostatos dėl naudojimosi ir disponavimo

87. Kadangi nuostatomis dėl naudojimosi bei disponavimo siekiama užkirsti kelią pasitraukiantiems perdirbėjams grįžti į rinką, tai yra pasitraukimą iš rinkos užtikrinanti priemonė, kuri sustiprina pasitraukiančių perdirbėjų pasitraukimo iš rinkos efektą. Šiuo klausimu siūlau žiūrėti anksčiau išdėstytus argumentus<sup>71</sup>.

88. Be to, naudojimosi bei disponavimo ribojimai taip pat gali būti nukreipti sulaikyti potencialius trečiuosius konkurentus, kurie

69 — Tai konstatavo *High Court*.

70 — Žr. šios išvados 70–75 punktus.

71 — Žr. šios išvados 67–77 punktus.

nėra *BIDS* nariai. Neabejotina, kad naujų perdirbimo įrenginių statyba dabartinėmis rinkos sąlygomis ekonomiškai nenaudinga<sup>72</sup>, todėl naudojimosi bei disponavimo ribojimai, kaip numatyta *BIDS* sutartyse, mano manymu, iš esmės gali riboti konkurenciją su potencialiais trečiaisiais konkurentais.

89. EB 81 straipsnio 1 dalis saugo ir potencialią konkurenciją<sup>73</sup>. Jei žinoma, kad praeityje nauji konkurentai sėkmingai atėjo į rinką<sup>74</sup>, tuomet ir ateityje tai neatrodo vien teorine galimybe. Todėl yra daug požymių, parodančių, kad naudojimosi bei disponavimo nuostatomis ribojamas potencialių konkurentų įėjimas į rinką.

90. Tai, ar potencialūs tretieji konkurentai turi ir kitų įėjimo į rinką galimybių, mano nuomone, gali turėti reikšmės tik konkurencijos ribojimo juntamumui. Kadangi naudojimosi bei disponavimo draudimas taikomas maždaug 25 proc. visų gamybos pajėgumų, daug požymių liudija apie konkurencijos ribojimo juntamumą.

72 — Tai konstatavo *High Court*.

73 — 1991 m. vasario 28 d. Sprendimas *Delimitis* (C-234/89, Rink p. I-935, 21 punktą).

74 — *High Court* priminė *Exel Meats Limited* atėjimą į rinką.

91. Taigi nacionalinis teismas turi iširti, ar yra potencialių konkurentų įėjimo į rinką ir ar jie galėtų būti suinteresuoti įėjimu į rinką, įsigydami pasitraukiančių perdirbėjų perdirbimo įrenginius.

92. Be to, liekantys perdirbėjai negali naudoti sustabdytų įrenginių savo pajėgumų plėtrai. Tai taip pat sukuria konkurencijos ribojimą, ypač tada, kai naujų perdirbimo įrenginių statyba dabartinėmis rinkos sąlygomis ekonomiškai nenaudinga<sup>75</sup>.

93. Dėl anksčiau<sup>76</sup> nurodytų priežasčių aplinkybė, kad dėl nuostatų dėl naudojimosi bei disponavimo nesumažės bendra gamyba ir nedidės kainos, nėra svarbi.

75 — Tai konstatavo *High Court*.

76 — Žr. šios išvados 70–75 punktus.

e) Išvada

pasiekti masto ekonomijos. Ypač įmokų rinkimas ir naudojimosi bei disponavimo ribojimai, atsižvelgiant į šį teisėtą tikslą, yra pateisinami.

94. Su sąlyga, kad bus atsižvelgta į konkurenciją skatinantį tikslą arba kad pagrindinis *BIDS* sutarčių tikslas gali būti nekenksmingas konkurencijai, darau tokią tarpinę išvadą: bent planuojamas visos perdirbimo pramonės gamybos pajėgumų sumažinimas 25 proc., perdirbėjams pasitraukiant iš rinkos, įmokų mokėjimo diferencijavimas ir naudojimosi bei disponavimo ribojimai yra susitarimo elementai, dėl kurių neišvengiamai atsiranda konkurencijos ribojimas.

95. Šiame kontekste tikslumo vardan norėčiau pažymėti, kad *BIDS* veikė be valstybės spaudimo<sup>77</sup>. Tai, kad rinkos tyrimas buvo finansuotas Airijos vyriausybės ir kad jautienos sektoriaus darbo grupė ragino įgyvendinti rinkos tyrimą, nėra valstybės spaudimas.

3. Atsižvelgimas į *BIDS* sutartis siekiamus tikslus

96. *BIDS* nurodo, kad *BIDS* sutartimis siekiama apriboti pajėgumų perteklių ir

97. *Pirma*, šioje vietoje norėčiau dar kartą atkreipti dėmesį, kad šiuo atveju nagrinėjama tik tai, ar susitarimas turi konkurenciją ribojantį tikslą. Nagrinėjimo pagal EB 81 straipsnio 1 dalį dalykas nėra tai, ar konkurencijos ribojimas yra toks akivaizdus ir kritikuotinas, kad gali būti lyginamas su tipiniu karteliu.

98. *Antra*, reikia atsižvelgti į tai, kad aplinkybė, jog sektorius yra apimtas konjunkturnės ar struktūrinės krizės, pagal nusistovėjusią teismų praktiką nelemia, kad EB 81 straipsnio 1 dalis netaikytina<sup>78</sup>.

<sup>77</sup> — Iš esmės tokia aplinkybė turi būti tikrinama tik tada, kai atitinkama įmonė ją remiasi; žr. sprendimą *Montecatini prieš Komisiją* (minėtas 30 išnašoje, 128 punktas).

<sup>78</sup> — 2006 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *FNCBV prieš Komisiją* (T-217/03 ir T-245/03, Rink. p. II-4987, 90 punktas) ir 1999 m. balandžio 20 d. Sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* (T-305/94 iki T-307/94, T-313/94 iki T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 740 punktas).

99. *Trečia*, aplinkybė, kad susitarimu šalys siekia teisėto tikslo, pagal Teisingumo Teismo praktiką iš esmės nepanaikina tikslinio konkurencijos ribojimo galimybės<sup>79</sup>.

4. Išvada

102. Darytina išvada, kad toks susitarimas, kaip antai *BIDS* sutartys, turi tikslą riboti konkurenciją.

100. Kitokia galimybė pagal anksčiau minėtą<sup>80</sup> Teisingumo Teismo praktiką įmanoma tik tada, kai susitarimu siekiama arba konkurenciją skatinančio, arba konkurencijos atžvilgiu neutralaus tikslo. Šiuo atveju taip manyti negalima. Tikslas padidinti visos perdirbimo pramonės rentabilumą sumažinant pajėgumų perteklių 25 proc. veikiau neišvengiamai lemia konkurencijos ribojimą<sup>81</sup>.

*C — Galutinis tokio susitarimo, kaip antai BIDS sutartys, elementų įvertinimas*

103. Dabar norėčiau aprašyti, kaip vertintini atskiri tokių susitarimų, kaip antai *BIDS* sutartys, elementai pagal EB 81 straipsnio 1 dalies b punktą ir bendrąją EB 81 straipsnio 1 dalies normą.

101. *Ketvirta*, *BIDS* nori pasiekti gamybos pranašumų per masto ekonomiją. Tačiau iš EB 81 straipsnio 1 dalies ir EB 81 straipsnio 3 dalies santykio išplaukia, kad į tokį tikslą galima atsižvelgti tik pagal EB 81 straipsnio 3 dalį<sup>82</sup>.

104. Mano manymu, tikrai yra nuogastavimų dėl perdėto konkurencijos ribojimų kategorizavimo. Susitarimo turinys visada turi būti vertinamas atsižvelgiant į jo teisinį ir ekonominį kontekstą. Nagrinėjamas atvejis, mano nuomone, parodo, kad metodas, kai tam tikras susitarimas lyginamas su tipiniais rimtais konkurencijos ribojimais, ne visuomet yra tikslingas ir dėl jo klausimas, kada konstatuotinas tikslinis konkurencijos ribo-

79 — Sprendimas *IAZ International Belgium ir kt. prieš Komisiją* (minėtas 20 išnašoje, 22–25 punktai).

80 — Žr. šios išvados 52–55 punktus.

81 — Žr. šios išvados 67–77 punktus.

82 — Žr. šios išvados 55–57 punktus.

jimas, net gali likti nuošalyje. Kadangi, be to, EB 81 straipsnio 1 dalies a–e punktuose esantys pavyzdžiai nėra baigtinis pavyzdžių sąrašas, toks kategorizavimas taip pat nėra būtinai reikalingas. Teisiniu požiūriu veikiau pakanka klasifikavimo pagal bendrąją normą.

EB 81 straipsnio 1 dalies b punktą. Pirma, iš EB 81 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotės negalima daryti išvados, kad turi būti vadovaujama bendra gamyba. Antra, palyginimas su kitais pavyzdiniais atvejais liudija, kad pakanka tik vieno rinkos dalyvio gamybos ribojimo. Trečia, pagal nuostatos tikslą man taip pat atrodo, kad būtų nepateisinama orientuotis į visos rinkos gamybą. Apsauginis EB 81 straipsnio 1 dalies tikslas, kaip siekis užtikrinti optimalų vartotojų aprūpinimą tam tikru produktu už kuo mažesnę kainą, reikšmingas jau tada, kai vienas rinkos dalyvis sumažina arba visai nutraukia gamybą.

105. Tačiau įmonei ir jos teisės patarėjui kategorijų sudarymas gali būti naudingas, ypač turint omenyje dabar galiojančią savarankiško vertinimo sistemą. Todėl siūlau Teisingumo Teismui anksčiau apibrėžtus tikslinius konkurencijos ribojimus suskirstyti į kategorijas, kaip aprašyta toliau.

107. Įmokų diferencijavimas gali sulaukyti liekantį perdirbėją plėsti savo rinkos dalį kito liekančio perdirbėjo įprastos rinkos dalies sąskaita. Todėl jis taip pat sukuria gamybos ribojimą.

106. Bendrų pajėgumų sumažinimas savaime yra konkurencijos ribojimas, patenkantis į bendrąją EB 81 straipsnio 1 dalies normą. Šiuo atveju nebūtina aiškintis, ar, greta to, jis sukuria ir gamybos ribojimą EB 81 straipsnio 1 dalies b punkto prasme<sup>83</sup>. Jei, kaip nagrinėjamu atveju, bendrų pajėgumų mažinimas pasiekiamas pasitraukimu iš rinkos ir dėl to atskiriems perdirbėjams nutraukiant gamybą, konstatuotinas gamybos ribojimas pagal

108. Naudojimosi bei disponavimo ribojimai taip pat gali riboti perdirbėjo gamybą didinimą plečiant savo pajėgumus ir todėl turi būti kvalifikuojami kaip gamybos ribojimas.

83 — Žr. sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją* (minėtas 52 išnašoje) 56 punktą.



## VII — Išvada

109. Remdamasi išdėstytais motyvais, siūlau Teisingumo Teismui į *Supreme Court* prejudicinį klausimą atsakytų taip:

„Susitarimas su tokiu turiniu ir esant tokioms aplinkybėms, kaip aprašytos prejudiciniame klausime, turi tikslą apriboti konkurenciją ir todėl yra nesuderinamas su EB 81 straipsnio 1 dalimi, jei tenkinamos kitos šios nuostatos sąlygos.“